

tističko djelovanje njegovih članova, a s druge disidenti iz Kopra, koji su ga htjeli pripojiti tršćanskim planinarima. Zauzimanjem D. Trinajstića, pazinski Hrvati osnovali su 1906. u Pazinu Istarsko planinarsko društvo kao podružnicu slov. planinarskoga društva sa sjedištem u Ljubljani. Za predsjednika je izabran profesor hrv. gimnazije u Pazinu Luka Brolih. U Pazinu je 1909. utemeljena Società Escursionisti Istriani Monte Maggiore, koja je u *Statutu* navela kako se osniva radi upoznavanja Istre i njezinih planinskih dijelova, te kako se neće baviti ni polit. ni vjerskim djelovanjem. Društvo je izdavalo svoje glasilo (→ *Bollettino della Società Escursionisti Istriani* »Monte Maggiore«). U poč. je imalo oko 900 članova, od toga najviše iz Pazina, Pule, Kopra. Ukupno je na području Istre do II. svj. rata utemeljeno više od 15 planinarskih društava, koja su obično djelovala po nekoliko godina. Organizirano planinarenje u Istri danas nastavljaju mnoga planinarska društva (PD Glas Istre, PD Pazinka, PD Umag). Po istar. planinama podignuto je desetak planinarskih kuća, skloništa i razglednih tornjeva (vidikovaca), od kojih je većina u uporabi. Planinarenje u Istri ima iz godine u godinu sve veći broj pristalica, a prostor sjv. Istre premorežen je mnogobrojnim označenim planinarskim stazama. S. Božićević, R. Matteoni

Plava laguna d. d. Poreč, društvo koje se bavi turist. i ugostiteljskom djelatnošću, sljednik istoimenoga kamp-hotela osnovanoga 1957. odlukom NO-a Općine Poreč. Osnivanje kampa sa šatorima potaknuli su članovi franc. kluba ljubitelja prirode Polynesie iz Pariza, koji su prvih nekoliko godina bili i jedini gosti kampa. Poduzećem je do 1976. upravljao Anton Štufanić, koji je postigao velike poslovne uspjehe. Tada je izgrađen niz smještajnih i ugostiteljskih objekata, a tvrtka se orijentirala na masovni turizam, osobito na sport i sportsku rekreaciju. Prvi čvrsti objekti za smještaj gostiju bili su bungalovi Ville Bellevue, građeni 1958–65. s ukupno 754 ležaja. God. 1959. počeli su se graditi prvi teniski tereni i smještajni objekti budućega turist. naselja Zelena laguna, koje je postalo okosnicom ukupnoga poslovanja društva. Potom je 1971. u Zelenoj laguni dovršen hotel Delfini (s 1500 ležaja), tada najveći turist. objekt na hrv. obali Jadrana, te hotel Laguna u Zagrebu (s 280 ležaja), kojim se hotelska kuća proširila izvan istar. poluotoka. Iste su se godine u jedinstvenu proizvodnu cjelinu povezale različite djelatnosti: Plavoj laguni pripojili su se Poljoprivredno-industrijski kombinat, pekarnica, mlinovi i poduzeće za ulov i preradu ribe Školjka, svi iz Poreča. Po uzoru na slične tvrtke na franc. Azurnoj obali, u organizaciji Poslovnoga udruženja Euroturist iz Poreča P. I. počela je 1972. u → Červar-Poratu graditi novo naselje za 6500 stanovnika.

Tijekom sljedećih dvadesetak godina uvedeno je više organizacijskih promjena. Turistički su se potencijali Plave lagune, Riviere, Anite, Neona, Školjke, Adriatica, Agrolagune, Laguna commercia i Instituta za poljoprivredu i turizam iz Poreča najprije ujedinili u Radnu organizaciju Lagunaturist, potom u Složenu organizaciju udruženoga rada (SOUR) Poreč i naposljetku u SOUR Plava laguna. No, ta su neprirodna povezivanja različitih gosp. subjekata napuštena tek 1991., ne postigavši nikakav vrijedan pomak u gosp. razvoju Poreštine. Od 1996. tvrtka je registrirana kao dioničko društvo za ugostiteljstvo i turizam. Nakon što su je otkupile dvije lihtenštajnske kompanije u vlasništvu čileanskoga poduzetnika Andronika Lukšića, u njoj je pokrenut investicijski ciklus, obnavljaju se i moderniziraju smještajni kapaciteti i dr. Ima 1134 zaposlenika (2003), a u jednom danu može ugostiti više od 22 000 turista u čvrstim objektima i kampovima; od 1977. direktor joj je Đenio Radić. M. Ferencić

Plavje, gomilasto naselje istočno od Kopra (45°34'N; 13°48'E; 95 m nadm. vis.); 435 st. (2002), općina Kopar. Leži na sjeverozapadnoj, prisojnoj padini Tinjana (374 m), iznad doline Škofijskoga potoka. U naselje se ubrajaju i zaseoci Badiha, Beloglav, Dogani, Korta i Puberli. U selu je crkva sv. Lucije, koja pripada župi Škofije. Osnovna škola djelovala je u selu 1904–57. U Badihi je od prosinca 1943. bio bunker OK KPS za slov. Istru. Područje ima vrlo dobre klimatske i geol. uvjete za uzgoj nasada maslina, vinove loze i ranoga povrća. Zbog blizine Kopra i Trsta selo se sve više urbaniziralo, pa je poljodjelstvo postalo tek dopunska djelatnost. U njegovoj je blizini pogranični prijelaz Plavje–Noghera. M. Požeš

ples mrtvaca (franc. *danse macabre*, njem. *Totentanz*), ikografski obrazac u srednjovj. umjetnosti nastao kao ilustracija pjesništva o prolaznosti života, koje se širilo Europom poglavito nakon tzv. crne smrti (epidemija bubonske kuge 1346). Razlikuju se dva tipa plesa mrtvaca. Stariji, »francuski« tip prikazuje kolo u kojemu mrtvaci plešu s ljudima, likovi su okupljeni u parovima, a svaki par ilustrira stihove što opisuju razgovor između mrtvaca i žive osobe. Mladi, »baselski« tip prikazuje likove u parovima poredanima u povorci koja se kreće prema otvorenu grobu. Mrtvaci se prikazuju kao raspadajući leševi ili kao kosturi. U Europi postoje 72 očuvana prikaza plesa mrtvaca u zidnom slikarstvu, a najviše ih ima u sr. Europi, u alpskome krugu (sjv. Italija, Švicarska, Bavarska). Najstariji je poznati takav prikaz izveden oko 1424. u kosturnici Aux

PLAVA LAGUNA d. d. POREČ – hotel Delfin (*gore*); panorama Zelene lagune (*dolje*)

PLES MRTVACA u crkvi sv. Marije na Škrilinah kraj Berma

Saints Innocents u središtu Pariza, uništen u XVIII st. Dva prikaza u Baselu datiraju se oko 1440. Obrasci su se širili preko rukopisa i grafičkih listova.

U Istri su očuvana dva prikaza plesa mrtvaca, i to u grobljanskoj crkvi → sv. Marije na Škrilinah kraj Berma, djelo radionice → Vincenta iz Kastva iz 1474., i u Sv. Trojstvu u Hrastovlju, gdje je 1490(?) radila radionica Ivana iz Kastva. Iako se ti prikazi formalno povezuju s »baselskim« tipom, najvjerojatnije se naslanjaju na neki stariji predložak tal. predalpskoga prostora, od kojih jedini poznati i sačuvani primjer ima Oratorio dei Disciplini (iz 1485) u Clusoneu kraj Bergama. U Beramskoj crkvi pred povorkom svira kostur gajdaš: on udara ritam plesa kojim Smrt odvodi u grob crkv. dostojanstvenike, svjetovne vladare i niže staleže, među njima i beramskoga krčmara, vojnika, dijete, prosjaka te trgovca, koji je neuspješno pokušava podmititi. U takvim se predodžbama prikazuje prodor pučkoga duha, folklor i pučkoga teatra u teološku misao (B. Fučić).

LIT: M. Zadnikar, Hrastovlje, romanska arhitektura in gotske freske, Ljubljana 1988; B. Fučić, Vincent iz Kastva, Zagreb–Pazin 1992; J. Höfler, Srednjeveške freske v Sloveniji, II, Primorska, Ljubljana 1997; A. Corvisier, Les danses macabres, Paris 1998.

Ž. Bistrovic

plin, prirodni, smjesa ugljikovodika s najvećim udjelom metana, koja se nalazi u stijenama Zemljine kore, u zasebnim ležištima ili otopljen u nafti, a rabi se kao gorivo i kao sirovina za dobivanje petrokemijskih proizvoda. U istar. je podmorju prirodni plin registriran nakon dugotrajnih geofizičkih i seizmičkih istražnih radova te mnogobrojnih bušotina koje je izbušilo poduzeće Naftaplin (danas: INA-Naftaplin) iz Zagreba. Bušeno je od Rovinja i Pule preko otoka Oliba, Ugljana, Dugog otoka, Ravnih kotara do Kornata, Brača, Lastova i Visa, u razdoblju od 1959. do 1999. U podmorju sjev. Jadrana bušeno je s platformi Panon i Zagreb-1. Istražna bušotina kraj Rovinja bila je duboka 4135 m, a bušotina Amanda-1 u sjev. jadranskom primorju (zapadno od Savudrije), izrađena s platforme Panon, imala je dubinu od 7305 m (najdublja naftna bušotina u Europi). Korisna i izdašna plinska polja nađena su u smjeru zapad–jugozapad, 50 km od Pule, u polju Ivana, ali i u drugim plinskim poljima, južnije i jugoistočnije duž jadranske kotline, koja se dalje proteže u smjeru Palagruže. To su polja: Irina, Ida, Ika, Andreina, Ana-Maria, Irma, Koraljka i Ksenija (jugozapadno od Kornata). Nabušeni plin u istarskom i ostalom jadranskom primorju biogenog je podrijetla u kojem preteže metan uz varirajuće neznatne količine dušika i ugljikova dioksida. Karakteristika je ležišta da su slojnoga tipa u plićim intervalima, a akumulirana su na većem prostoru u kvartarnim pijescima ili u miocenskim kalkarenitima i pješčenjacima. Na bušotinama je registrirano dnevno istjecanje od 38 000 do 500 000 m³ plina. Plinsko polje Ivana otkriveno je 1973. na prostoru tzv. Istarske platforme bušotinom Jadran-6, te potvr-

đeno s 15 dodatnih bušotina. Na prostoru polja registrirano je 12 plinskih slojnih ležišta s velikom horizontalnom raširenošću. Iskorištavanje plina (→ plinifikacija) iz tog plinskoga polja započelo je potkraj 1999. u suradnji s tal. naftnim tvrtkama. Spajanjem bušotina i kopna započet će plinifikacija Istre i goranskoga prostora, što je predviđeno i na prostoru oko Dugog otoka i Zadra, i na ostalim istraživanim lokacijama u jadranskome morskom bazenu.

Pojava nafte utvrđena je u bušotinama Jadran-13 (jugozapadno od otoka Kornata), Kate-1 (jugozapadno od kornatskog arhipelaga) i Vlasta-1 (jugoistočno od otoka Visa), i to na dubinama od 2000, 2400, 5500 i 6200 m u vapnencima i dolomitima kredne starosti, te u trijaskim glinovitim laporima, vapnencima i anhidritima. Njezina eksploatacija zbog manje ekonomičnosti zasad nije planirana.

S. Božićević

plinare, postrojenja za proizvodnju plina koji se upotrebljava u domaćinstvima, javnim prostorima i industriji kao gorivo a u prošlosti se rabio i za rasvjetu. Umjetna plinovita goriva dobivaju se preradbom krutih ili tekućih goriva (ugljen ili ugljikohidrati). Umjetni plin od kamenog ugljena počeo se proizvoditi u XIX. st., a rabio se za javnu i privatnu rasvjetu. Najstarija plinara u Istri bila je u Puli na rubu tadašnjega grada (danas rub gradskoga središta, između Radićeve i Vergerijeve ulice, sjedište Elektroistre i Vodovoda), a počela je raditi 28. VIII. 1871. Izgradila ju je tvrtka Pollak Reizewitz i dr., koja je izgradila i plinsku instalaciju za distribuciju plina po gradu. Kapacitet joj je bio 5000 m³ plina dnevno. Od 3. V. 1900. plinaru (i vodovod) preuzela je grad. uprava, koja je nastavila radove na širenju plinske mreže. Zbog brzoga širenja grada i povećanja broja stanovnika, 26. XI. 1912. otvorena je nova plinara daleko izvan grada, u uvali Veruda. Njezin kapacitet bio je oko 30 000 m³ plina dnevno. Plin se dobivao suhom destilacijom kamenog ugljena, koji se dopremao iz drugih dijelova Monarhije. Od grad. uprave plinaru je 5. V. 1928. preuzela tvrtka Sospisio, koja je vodila i distribuciju vode. Nakon II. svj. rata za proizvodnju plina korišten je raški ugljen, ali kako su potrebe za plinom u industriji i domaćinstvima i dalje rasle, počela je priprema za izgradnju novoga postrojenja. Plinara kapaciteta 120 000 m³ plina, u kojoj se plin počeo proizvoditi iz tekućega naftnoga plina postupkom termokatalitičke razgradnje lakih ugljikovodika otvorena je u ind. zoni Šijana 7. IX. 1968. Istog je dana otvorena i novoizgrađena butanska stanica. Od 1947. do 1970. javna vodovodna mreža, proizvodnja i distribucija plina bile su u djelokrugu poduzeća *Vodaplin*, a potom su proizvodnja i distribucija plina odvojene i pripojene INA-i. Od poč. 1990-ih jednim je dijelom u vlasništvu Grada Pule. Plinara u Rovinju otvorena je 1906., a 1911. je proširena kako bi se udovoljilo potrebama javne rasvjete, industrije i građanstva. Radila je do 1960. Plinara u Pazinu izgrađena je 1907., a plin se rabio ponajviše za javnu rasvjetu, za rasvjetu javnih zgrada i u nekim privatnim kućama.